

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Křest jako přechodový rituál spojený s narozením dítěte

Bakalářská práce

Autor práce: **Sára Hochholzer**

Vedoucí práce: ThLic. Michaela Vlčková, Th.D.

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Křest jako přechodový rituál při narození dítěte vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích dne

.....
Sára Hochholzer

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce ThLic. Michaelle Vlčkové, Th.D. za trpělivost, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Rituály.....	8
1.1 Význam rituálu.....	9
1.2 Dělení rituálu	10
2 Přejchodové rituály	12
2.1 Iniciační rituály	12
3 Přejchodové rituály spojené s mezními životními situacemi.....	14
3.1 Mezní životní situace	14
3.2 Narození	15
3.3 Dospívání	16
3.4 Umírání	17
4 Rituály spojené s narozením dítěte.....	18
4.1 Narození	18
4.2 Rituály při narození dítěte v tradiční a archaické společnosti	18
4.3 Rituály při narození dítěte v současné společnosti	20
5 Rituály spojené s dospíváním.....	22
5.1 Obecná charakteristika dospívání	22
5.2 Rituály spojené s dospělostí v tradiční a archaické společnosti	23
5.3 Rituály spojené s dospělostí v současné společnosti	25
6 Křest.....	28
6.1 Význam křtu.....	28
6.2 Historie křtu	28
6.3 Obřad křtu dětí	31
6.4 Obřad křtu dospělých.....	33
7 Křest jako přechodový rituál spojený s narozením dítěte	36
8 Závěr	40

Seznam použité literatury	41
Seznam tištěných zdrojů	41
Seznam internetových zdrojů.....	43
Abstrakt	44
Abstract.....	45

Úvod

Narození dítěte je významnou událostí v životě člověka. Lidé oslavují své narozeniny jako připomínku tohoto důležitého okamžiku. Nicméně, pro ženu jako matku je to také zásadní okamžik, který znamená přirozenou změnu role. Ačkoliv je tato událost biologickou podmínkou, je nepopíratelně důležitou mezní situací v životě, kterou lze považovat za klíčovou. V životech lidí se objevuje mnoho mezních situací, které nemusejí být vždy stejné nebo podobné. Je několik událostí jako je narození, dospívání a smrt, které jsou pro všechny společné. Mezní životní situace mohou být provázeny určitým stresem, zahrnují změnu role, obavy zvládnutí budoucí situace a požadavky prostředí. V těchto situacích hledáme oporu a pomoc prostřednictvím různých záchytných bodů a prostředků, které nám pomohou tyto významné události zvládnout.

Tyto náročné klíčové události jsou ve většině kultur doprovázeny ritualizacemi a obřady. Rituály nám pomáhají zvládnout změnu v našich životech na úrovni vztahů, sociálního postavení a rolí, které s sebou daná změna nese. Ačkoliv moderní ritualizace může být odlišná od starších forem a nemusí být tak zásadní, stále se k nim lidé obrací. Důvodem může být tradice, hledání opěrných bodů, ať už vědomě či nevědomě, které nám pomáhají zvládnout danou životní situaci.

V mé bakalářské práci se zaměřím na křest jako přechodový rituál spojený s narozením dítěte, který představuje zvláštní okamžik, kdy nový jedinec vstupuje do křesťanského společenství. Tato křesťanská tradice, spojená s narozením dítěte, má hluboký náboženský a společenský význam a zaujímá klíčové místo v životě rodiny a komunity.

Mým primárním cílem je zjistit jaké přechody pomáhá křest uskutečnit a jak moc odpovídá přechodovému rituálu. Křest je totiž nejčastěji udělovaná křesťanská iniciační svátost. Tento obřad značí začátek nového života, spojení s příběhem Ježíše Krista a uvádění do křesťanského společenství. Ale nejen to, křest je také přechodovým rituálem, který přináší změny a transformaci na různých úrovních.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola je věnována samotným rituálům, jejich významům a dělení. Druhá kapitola se zabývá přechodovými a konkrétně iniciačními rituály. Třetí kapitola pojednává o přechodových rituálech, které jsou spojené s mezními životními situacemi. V úvodní části této kapitoly jsou stručně popsány konkrétní mezní životní situace a rituály, které je provázely a provázejí.

Dále jsou zde popsány rituály spojené s narozením dítěte, a to v minulosti i v současné společnosti. Pátá kapitola se věnuje období dospívání a taktéž jsou zde popsány rituály

v archaické a tradiční společnosti až po současnost. V šesté kapitole se věnuji křtu, kde popisují význam křtu a jeho historii. Také se zde věnuji samotnému křestnímu obřadu dětí a srovnávám ho se křtem dospělých. V poslední kapitole se zaměřuji na cíl mé práce, kde dochází k teoretickému zhodnocení křtu jako přechodového rituálu.

Téma křtu jako přechodového rituálu má široký záběr, který může přinést hodnotné poznatky i do oboru pedagogiky volného času. Může zde pomáhat k rozvoji multikulturního porozumění či podporovat duchovní a osobní rozvoj dětí a mládeže nebo např. pomáhat k vytváření inkluzivního a respektujícího prostředí pro všechny účastníky volnočasových aktivit.

Základními zdroji, ze kterých ve své práci čerpám nejvíce a o jejichž poznatky se práce opírá, jsou publikace následujících autorů: Mircea Eliade *Iniciace, rituály, tajné společnosti: mystická zrození*, Adolf Adam *Liturgika*, Alexandra Navrátilová *Narození a smrt v české lidové kultuře*, Michaela Vlčková *Žehnání matky: význam obřadu v Čechách a na Moravě v 16. – 21. století* a Kornélia Kolářová-Takáscová *Křest jako přechodový rituál?*

1 Rituály

Pojem rituál je odvozen z latinského slova *ritus*, které znamená "posvátný řád, obřad, zvyk nebo obyčej". Rituál je vedle jazyka, používání nástrojů, symbolů a hudby, jednou ze zásadních složek, které dělají člověka člověkem. Rituálu se nelze vyhnout, protože proniká do našeho společenského i osobního života a zahrnuje události, jako jsou svatby, pohřby či narozeniny. Rituály ovlivňují náš vývoj. Obřady, které prožíváme, mohou být inspirující nebo deprimující, povzbuzující nebo vyčerpávající. Mohou nás posilovat, ale mohou také vést ke zneužití moci. Součástí zkoumání rituálů je i to, jaký vliv mají na náš život a společnost (srov. STEPHENSON 2015: 12).

Rituál se spíše zaměřuje na kvalitu jednání. Rituální jednání zahrnuje jak náboženské, tak nenáboženské rituály, tradiční i moderní, předepsané i spontánní, lidské i zvířecí, a opírá se řady dalších kulturních oblastí, jako je samotná hra, sportovní zápasy, divadlo apod. Kromě toho, že rituál je specifickým pojmem něčeho, co je součástí naší mysli, je také činností. Stejně jako při vaření, plavání nebo politice, se o těchto činnostech dozvídáme víc tím, že je vykonáváme. Lidé rituály provádějí, ale také si od nich chtějí odpočinout, aby o nich mohli přemýšlet, psát a číst. Určitým způsobem můžeme charakterizovat rituál také jako přemýšlení či vědění (srov. STEPHENSON 2015: 13).

V našem kulturním prostředí lidé často nepociťují plně, kolik rituálů provází jejich život. Rituály se jim mohou zdát zastaralé a myslí si, že se bez nich obejdou. Nicméně pohled na rituály se může změnit právě prostřednictvím dětí, které je praktikují přirozeným způsobem. Malé děti trvají na svých zvyklostech, vyžadují pohádku před spaním a často si pamatujeme, jak jsme se v dětství těšili na svátky, jako jsou Vánoce, Velikonoce nebo narozeniny, které se zdály být nekonečné.

Jako každé dítě je jedinečné, tak je jedinečný i jeho vývoj, který probíhá individuálně. Jejich potřeby se liší a děti je projevují různě. Díky poznatkům z vývojové psychologie můžeme lépe porozumět potřebám dítěte. K výchově dětí patří také rituály, na které bychom měli dbát a které nám mohou pomoci při společném soužití. Tyto rituály se řídí určitými pravidly a často zůstávají neměnné po dlouhou dobu.

Pokud pozorujeme děti, zjistíme, že si také samy vytvářejí své vlastní rituály. Tyto rituály se objevují spontánně, ale můžeme si je také vymýšlet. Je však důležité si uvědomit, že rituály mohou být zneužity a stát se cestou pro ničivé a negativní síly. Všichni, kteří přicházejí do styku s dětmi, by si měli být vědomi rizika promítání svých vlastních zkušeností do dětí, kdy

nesprávně posuzujeme situace jako krizové tam, kde ve skutečnosti nejsou, nebo naopak. Pro vývoj dítěte je také důležité vědět, že nadměrný strach nás blokuje, zatímco umírněný strach může mít povzbuzující účinky. Ve vývoji dítěte existuje mnoho krizových bodů, které jsou pro ně nevyhnutelné, jako je například růst zubů, vstup do školy nebo přechod do dospělosti. Děti také prožívají individuální obtíže, jako je nemoc nebo setkání se smrtí. Samotná školní docházka může být pro děti vnímána jako nudná, radostná nebo stresující. Rituály mohou pomoci dětem úspěšně se vyrovnat s těmito situacemi (srov. KAUFMANN-HUBER, GERTRUD 1998: 94).

Rituály mohou s proměnami ve společnosti ztratit svůj význam a mohou zaniknout, pokud nejsou naplněny novým obsahem. Mohou se stát pouhou formou bez hlubšího významu. Rituály hrály v minulosti významnou roli v celém lidském životě a setkáváme se s nimi v klíčových momentech našeho života.

1. 1 Význam rituálu

Člověk přikládá rituálům velký význam. Významová hodnota rituálů je velmi široká a individuální pro každého člověka. Fiona Bowie navíc identifikuje v rituálech mnoho různých funkcí, ať už se týkají jednotlivce, skupiny nebo celé společnosti. Rituály slouží jako prostředek pro vyjádření emocí, prosazení určitých forem chování, udržení status quo, podporu souladu a rovnováhy a dokážou také vyvolat změny. Mohou mít i léčivý účinek, udržovat pozitivní životní energie, podporovat úrodnost půdy, udržovat správné vztahy se světem duchů, předků, božstev a jiných nadpřirozených sil. Rituály jsou také důležité pro přenos kulturních hodnot z jedné generace na druhou. Je však třeba poznamenat, že někdy jsou s rituály spojeny i s násilnými aktivitami, ačkoli násilí není vždy výsledkem samotného rituálu. Je možné říci, že rituál je jakýmsi dramatickým představením, kde se účastníci stávají jak herci, tak i diváky (srov. BOWIE 2008: 147).

Rituály mají významnou roli při udržování a posilování normativního uspořádání a organizace společenství. Tyto rituály řeší klíčová témata a dilemata lidského bytí a umožňují nám přijímat poselství a sdělení, která překračují racionální myšlení. Obřady či rituály jsou zásadní pro udržení stability a kontinuity kultury, ale mohou být také použity k ovládnutí a narušování daného společenství. Rituály jsou tedy také důležité z hlediska psychologie a terapie, protože nám pomáhají zvládat situace, které se nám zdají nepřekonatelné a s nimiž se potýkáme například v krizových momentech. Obřady přinášejí řád, pravidelnost a jistotu do našeho života, což pozitivně ovlivňuje naše duševní zdraví. Rituály jsou nedílnou součástí

moderního života a umožňují nám prožít něco posvátného, co nás na chvíli vytrhne z každodenní reality a pomáhá nám najít smysl života. Pokud tento posvátný prvek v našem životě chybí, může to vést k depresím a pocitu ztráty smyslu života a nejistotě ohledně našeho postavení ve společnosti. Samozřejmě, existuje mnoho dalších významů rituálů z pohledu jednotlivce i celé společnosti (srov. BOWIE 2008: 151).

Např. mohou sloužit k upevnění společenských vazeb, předávání zvyků a tradic, projevování důležitosti určité události, symbolickému vyjádření důležitých životních událostí (např. narození, smrt, svatba) a mnoho dalšího. Většina rituálů má také náboženský nebo spirituální význam, jako je například modlitba, meditace nebo obřady, které slouží ke spojení s božstvem nebo duchovními silami. V průběhu rituálů se často používá hudba, zpěv, osvětlení (které může zahrnovat i otevřený oheň) a používání symbolů (jako například při udělování svátostí v katolické církvi). Tyto aktivity mají vliv na emoce člověka, kde jsou vnímány také tělesné prožitky. Výsledkem obřadu může být až extáze nebo vytržení (srov. POST, GRIMES, NUGTEREN 2003: 41).

1.2 Dělení rituálu

Existuje mnoho různých rituálů, ale dají se rozdělit do několika kategorií. Kniha "Úvod do kulturní a sociální antropologie" popisuje tři typy rituálů. Prvním typem jsou výroční rituály, které se konají pravidelně a týkají se svátků, jako jsou Velikonoce nebo Vánoce, a většinou se do nich zapojuje celá komunita. Tyto rituály se konají obvykle ve stejnou dobu a slouží k připomínání mytických událostí, ke kterým se vztahují. Druhým typem jsou situační rituály, které se spojují s neočekávanými událostmi, jako je uzdravení jednotlivce nebo sezónní změny. Třetím typem jsou přechodové rituály, které se týkají jednotlivců nebo malých skupin a souvisejí s jejich změnou postavení ve společnosti, jako jsou křty, svatby a podobně (srov. MURPHY 1998: 186).

Můžeme zde nalézt i jinou kategorii, podle které můžeme rozdělit rituály na různé druhy, například rituály spojené s kosmickými změnami, oslavné rituály, rituály obětování, rituály přijímání svátostí a další (srov. MALINA 2009).

Další kategorie nalezneme v knize Gennepa, kde jsou rituály rozděleny do šesti různých kategorií. První jsou sympatetické rituály, které vycházejí z myšlenky, že podobné působí na podobné a opak naopak. Druhou kategorií jsou kontaktní rituály, které jsou založeny na materiálnosti a vrozených nebo získaných dispozicích. Třetí kategorie obsahuje přímé a nepřímé rituály, kde přímé působí okamžitě, zatímco nepřímé jsou pouze hnací silou

k něčemu. Poslední dvojici tvoří pozitivní rituály, které jsou projevem nějakého činu, a negativní rituály, které jsou označovány jako tabu a vyznačují se neděláním něčeho (srov. GENNEP 1997: 14-16).

2 Přejchodové rituály

Přejchodové rituály jsou rituály, které se konají v rámci společenství a symbolizují přechod z jednoho stavu existence do druhého, například z dětství do dospělosti, ze svobodného stavu do manželství, z tohoto světa do posmrtného stavu apod.

Přejchodové rituály rozdělil Gennep do tří fází. První fází je tzv. preliminalita neboli odloučení. Jedinec se separuje od předchozího stavu života. Může se odloučit od různých situací nebo např. od rodiny. Dále zde dochází k podrobování určitých životních zkoušek a nastává zde ukončení platných pravidel. Příkladem jsou pohřební rituály.

Za druhou fází je označena liminalita neboli pomezí. V tomto období člověk nepatří do žádné skupiny a vyhýbá se dodržování pravidel. Pociťuje strach, nejistotu, ale také má pocit prázdnoty. Nemá představu, kam bude dál směřovat a má obavy z nové společenské role, na kterou se bude muset připravit. Příklady mohou být zásnuby či svatba.

Poslední fáze je označena jako postliminalita neboli přijetí. Zde dojde k zapojení jedince do společnosti a do nového stádia života. Dále si vybudovává společenský status a životní roli. Jako příklad k této fázi přijetí můžeme označit rituály, které se konají při svatebních obřadech (srov. GENNEP 1997: 18).

2.1 Iniciační rituály

Podle antropologického slovníku je iniciační obřad takový, který „uvádí jedince do nového společenského postavení či role, je považován za obřad přechodu, protože dělí určitá životní období a připravuje člověka na novou životní úlohu nebo ho začleňuje do nové sociální skupiny, než do které dosud patřil, pro mnohé situace může platit i obojí.“ (MALINA 2009).

Mircea Eliade, rumunský religionista a antropolog, se zabýval studiem náboženství a iniciačních rituálů. Jeden z jeho klíčových konceptů se týká "sakračního času" a "svatého času", kterými rozlišuje běžné profánní události od posvátných rituálů. Zde stručně rozeberu základní rysy iniciačních rituálů, jak je popisuje Eliade.

Prvním rysem je rozdělení času. Iniciační rituály zahrnují zvláštní způsoby manipulace s časem, kdy se vytváří spojení mezi profánním časem a svatým časem. Běžné události se odehrávají v profánním čase, zatímco rituály narušují tento běžný tok času a uvedou účastníky do kontaktu se světem bohů a mytologickým časem.

Dalším rysem je symbolická smrt a znovuzrození. Iniciační rituály často zahrnují symbolickou smrt a znovuzrození, což reprezentuje přechod z jednoho životního stavu do

druhého. Účastník je oddělen od svého běžného života, prochází fází "smrti" a poté se v novém stavu znovu zrodí jako nový člověk s novým společenským postavením nebo rolí. Jako další rys iniciačních rituálů zde Eliade uvádí oddělení a navrácení do společnosti. Iniciační rituály oddělují jedince od běžné společnosti, kdy jsou izolováni nebo se stávají součástí zvláštní skupiny iniciačního obřadu. Po dokončení rituálu jsou navraceni zpět do společnosti, ale s novým postavením, rolemi nebo znalostmi.

Také zde hraje významnou roli symbolika, protože iniciační rituály jsou často plné symbolů a rituálních akcí, které mají hluboký význam pro účastníky. Tato symbolika spojuje jedince s mytologickým světem a posiluje význam rituálu. Iniciační rituály vedou také k výrazné změně identity účastníka. Ti, kteří prošli těmito rituály, jsou nyní viděni jako dospělí nebo členové určitého společenského seskupení. Eliade se ve svých studiích zaměřoval na různé iniciační rituály z celého světa a ukázal, že tyto rituály mají společné rysy, které odrážejí základní lidské potřeby a touhy, jako je přijetí, změna a významná událost v životě jedince (srov. ELIADE 2004).

3 Přejchodové rituály spojené s mezními životními situacemi

3.1 Mezní životní situace

Lidský život se skládá z různých situací, které mohou být obyčejné i významné, opakující se i jedinečné. Většinu těchto situací můžeme ovlivnit a změnit. Existují však základní archetypální situace, které zažívají všichni lidé. Mezi ně patří narození, dospívání, uzavření manželství, situace viny, nemoci a smrti. Tyto situace jsou neopakovatelné a ohraničují jediný okamžik, například narození a smrt.

Tyto základní životní situace vedou ke změně naší bytosti. Musíme je prožít, protože nelze uniknout. Nejsou to situace, které se mění, ale my sami. Můžeme na ně reagovat tím, že se jim vyhýbáme nebo se s nimi skutečně vypořádáme v zoufalství a opětovném hledání sebe sama. V mezních situacích jsme citlivější na signály transcendentna. Jsme otevření něčemu, co nás přesahuje, a přesto nás vnitřně určuje. Člověk vnímá sám sebe jako otevřenou otázku, neuzavřenou bytost. Prahne po identitě, která znamená jednotu a kontinuitu (srov. KUNETKA 2001: 29).

V různých kulturách a náboženských tradicích se konají rituály, které představují důležité změny v lidském životě a označujeme je za mezní, protože představují klíčové přechody mezi jednotlivými fázemi života, nalezneme všeobecně uznávanou tradici rituálů ve všech kulturách a náboženských systémech. Tyto rituály mají za úkol nejen symbolizovat sociální změny, které často takové situace doprovázejí, ale také pomáhají jednotlivcům překonat vznikající krize spojené s těmito životními změnami (srov. VLČKOVÁ 2015: 164). Krize jsou dočasné psychologické stavy, během kterých dochází k vnitřní nerovnováze u jednotlivce. Tyto krize jsou způsobeny buď kritickými událostmi nebo situacemi, které vyžadují zásadní změnu a nalezení řešení (srov. ŠPATENKOVÁ 2004: 15).

Vývojové krize jsou spojeny s mezními životními situacemi. Jsou považovány za normální a očekávanou součást života všech lidí. Tyto krize mohou být příjemné a v některých případech se s nimi počítá. Nicméně i v průběhu vývojových krizí, dochází ke změnám v sociálním statusu a rolí jedince. Mezi tyto situace patří například odchod od rodičů, sňatek nebo přechod do důchodu (srov. ŠPATENKOVÁ 2004: 23).

Krizová situace je charakterizována momentální nezvladatelností, negativitou a ohrožením pro jednotlivce. Během krize člověk dočasně nenachází řešení, ale přesto je motivován hledat možnosti jejího překonání. Krize může vést k přijetí nekonvenčních způsobů

řešení. Tímto způsobem krize sice představuje hrozbu, ale také přispívá k formování jedince a jeho růstu (srov. BROŽ, VODÁČKOVÁ 2015: 36-37).

V následujícím textu se zaměřím na některé mezní situace, které blíže souvisí s tématem bakalářské práce.

3.2 Narození

Samotný porod je pro matku, ale i novorozence velmi křehký a krizový stav, kdy se matka bojí o své dítě, ale i o svůj život. Dnes jsme v lékařství již velmi pokročili, ale v minulosti, tedy až do druhé poloviny 19. století, bylo časté, že matka při porodu zemřela, a proto také vznikaly rituály, které se dodržovaly kvůli zdraví dítěte a rodičky. Narození dítěte přináší nové povinnosti a role, které mohou znamenat omezení nebo přerušování dřívějších sociálních rolí, a to zejména pro matku, ale také i pro otce. Péče o nového člena rodiny je fyzicky i psychicky náročná a vyžaduje nepřetržitou pozornost, energii, ochranu a odpovědnost. Je to zásadní posláním, které vyžaduje plnou angažovanost a věnování se novorozenému dítěti (srov. OAKLEYOVÁ 2000: 103-106). Pro matku je toto období dá se říci krizové. Nastává celková změna jejího života, a to také v partnerství (srov. DAHLKE 2001: 100).

Další změnou je přerušování pracovní kariéry matky a tím pádem nastává mateřská dovolená. V této době se ale čím dál více můžeme setkávat s výměnou rolí rodičů, tedy otci je přenechána výchova a matka žije domácnost. Záleží na tom, jak se partneři mezi sebou dohodnou (srov. OAKLEYOVÁ 2000: 118). Co je ale důležité je to, že oba rodiče mají povinnost o dítě nepřetržitě pečovat a ochraňovat ho, a to nejen po porodu, ale celé jeho dětství i dospívání, protože dítě si nejvíce odnáší z jeho dětství, a to nejen hezké vzpomínky, ale také ty traumatizující (Tamtéž: 146-148).

Rozvoj osvícenství a moderní doba přinesly vědecký a racionální přístup k mnoha aspektům života, včetně péče o novorozence a rodičky. Jednou z klíčových změn byl posun důrazu od pověr a tradičních rituálů k vědeckému přístupu a lékařské péči. Rozvoj moderní medicíny a hygieny přinesl nové poznatky v péči o novorozence a pomohl snížit úmrtnost matek a dětí během porodu a po něm. Nová vědecká zjištění a technologie umožnily lékařům a porodníkům lépe porozumět těhotenství a porodu, a tak zlepšit péči a zvýšit šance na přežití novorozenců a matek. Společenské povědomí o důležitosti ochrany křehkého života novorozence i rodičky se stalo prioritou a větší důraz byl kladen na poskytování zdravotnické péče a hygienických podmínek. Zvyšovala se informovanost a osvěta o správné péči o těhotné ženy a novorozence, a to vedlo k celkovému zlepšení podmínek během porodu a po něm. Tyto

změny také ovlivnily postoj k tradičním náboženským a lidovým obřadům, které byly v minulosti často neoddelitelně spojeny s obdobím po porodu. Zatímco náboženské tradice a obřady stále existují a mají svůj význam pro mnoho lidí, mnozí se stále více spoléhají na lékařskou péči a moderní zdravotnické postupy, kdy jde o péči o novorozence a rodičky. Lze tedy říci, že společenské změny během 19. a 20. století vedly ke změně pohledu na počátek lidského života a podpořily vývoj moderní lékařské péče a hygienických podmínek pro novorozence a jejich matky. Přestože některé tradiční hodnoty a rituály stále přetrvávají, nový vědecký a racionální přístup k péči o nové životy se stal dominantním směrem (srov. VLČKOVÁ 2015: 129).

Některé rutinní lékařské zákroky, které byly zmíněny, jako je okamžité přestřížení pupeční šňůry a oddělení matky od dítěte, mohou omezit fyzický kontakt mezi matkou a novorozencem a bránit vytvoření důležitého pouta mezi nimi. Tyto zásahy mohou mít vliv na psychický a emocionální prožitek matky a novorozence a mohou ovlivnit také jejich zdraví a napojení na kojení. Je důležité najít rovnováhu mezi zajištěním zdravotnické péče a respektováním přirozeného procesu porodu a potřebami matky. Některé porodnice a zdravotnická zařízení již zavádějí moderní přístupy, které klade větší důraz na aktivní účast matky při porodu, podporu přirozeného porodního procesu a udržení fyzického kontaktu matky s dítětem hned po porodu. Celkově je důležité si uvědomit, že porod je přirozený proces a každá žena má právo na individuální a respektující péči. Respektování tradic, potřeb a přání matky může přispět k lepšímu porodnímu zážitku a zdraví matky i dítěte. Důležitou úlohu v tomto procesu hraje vzdělání a informovanost matky o možnostech a alternativách, které jsou k dispozici při porodu (Tamtéž: 169).

3.3 Dospívání

Další mezní situací v životě jedince, která je podle Bridgesa nejvýznamnější je období dospívání. Tento přechod se objevuje v období, kdy jedinec přechází z dětství do dospělosti. Během této situace se jedinec odděluje od svých rodičů a jejich světa a prochází vnitřními změnami. Formuje si vlastní pohled na sebe a na život, mění hodnoty a konstruuje svou identitu. V tradičních kulturách se životní stádia často striktně oddělovala, a to včetně přechodu z dětství do dospělosti, který byl často provázen iniciačními rituály (srov. BRIDGES 2004: 24-31).

Dospívání může být pro dnešní mladé lidi často vnímáno jako krize. Proces přechodu k nezávislosti je často dlouhý a může zahrnovat další mezní situace. Jedním z důvodů může být nedostatečně vybudovaná vnitřní jistota v raném dětství, konkrétně mezi devátým a dvanáctým

rokem života. V tomto období by se mělo dítě naučit využívat své vědomosti a schopnosti a zpochybňovat je, což mu umožní prožívat jistotu vlastní osobnosti. Problém nastává, když vnější kritika zpochybňuje svět dítěte (srov. BRIDGES 2004: 24-31).

V dnešní době jsou děti často vystaveny kritice prostřednictvím médií již dříve, než mají rozvinutou schopnost vlastního kritického myšlení. To může mít negativní důsledky jak pro proces dospívání a začleňování do společnosti, tak pro hledání vlastní identity. Mladým lidem také často chybí jasná očekávání ze strany rodičů nebo vrstevníků. Dříve bylo přijetí dospívajícího ve společnosti zřejmé, ale dnes je společnost anonymní a mladí lidé potřebují individuální podporu od konkrétních lidí, kteří jim projevují osobní porozumění, důvěru a naději. Krizi dospívání lze řešit především individuální iniciativou a podporou, nikoliv masovými opatřeními (srov. SCHNEIDER 2005: 38-46).

3.4 Umírání

Smrt je vnímána lidmi jako hrozba, a to kvůli jejich instinktu a přirozenému strachu z ní. Lidé se snaží najít způsoby, jak se s tímto strachem vypořádat. V našem sociokulturním kontextu je však vědomí smrti často odsunuto na okraj našeho myšlení a citů, a zapomínáme na ni. Nicméně, když se člověk ocitne v konfrontaci se svou vlastní smrtelností nebo smrtelností blízkých lidí, citový náboj se v něm aktivuje, i přes předchozí ignorování smrti. Existuje mnoho způsobů, jak na tuto konfrontaci reagovat. Například víra v pokračování života po smrti v jiné formě je typická pro křesťanství. Filozofové mohou odpovědět tím, že si vědomí smrti uvědomují a tím jsou motivováni k odpovědnosti za každý svůj čin, protože si uvědomují, že žádný okamžik nelze vrátit zpět. Umělci mohou zpracovávat téma smrti ve svých dílech, a tak lépe ji pochopit a vnímat (srov. ŘÍČAN 2004: 363-364).

Většina lidí při smrti touží po bezbolestném odchodu, nejlépe ve spánku. Nicméně existují jedinci, kteří si přejí prožít svou smrt a mít možnost se rozloučit nebo nalézt duchovní útěchu. Pro starší lidi, kteří nejsou postiženi žádným vážným onemocněním (jako například demence), je důležité, aby po nich zůstal nějaký odkaz nebo pozůstalost (srov. KALVACH 2013: 374).

4 Rituály spojené s narozením dítěte

4.1 Narození

Období narození bylo historicky nejméně ritualizovanou mezní situací v mnoha tradičních a archaických společnostech, a tato situace se zachovává i v dnešní době. Existuje několik možných důvodů, které mohou vysvětlovat tuto skutečnost. Jedním z nich je to, že porod byl tradičně záležitostí výhradně žen. Dalším faktorem může být tabuizace žen a novorozenců v některých kulturách, která přetrvávala až do doby, než se zúčastnily specifických rituálů, které symbolizovaly jejich očištění a opětovné přijetí do společnosti (srov. VLČKOVÁ 2015: 168).

Rituály spojené s narozením mohou být rozděleny do tří skupin, které se týkají těhotenství, porodu a šestinedělí. Každé z těchto období představuje pro ženu, dítě a celé společenství určité zatížení a riziko. Během celého tohoto časového úseku můžeme pozorovat dva navazující způsoby chování. První část je charakterizována chováním, které je zaměřeno na zajištění zdraví matky a dítěte a jejich šťastný život. Do této oblasti spadají pověry, rituály, zvyky, obyčeje, zákazy a příkazy, které přesně vymezují chování matky od počátku těhotenství až po konec šestinedělí. Důraz byl kladen například na rituály prováděné hned po narození dítěte, které měly moc ovlivnit jeho budoucí život. To mohlo zahrnovat první ukázání dítěte otci a rodině, první koupel, první kontakt s různorodými předměty, první opuštění domova a další. Druhá část zahrnuje rituální chování, během kterého je na symbolické úrovni novorozené dítě přijímáno a uznáváno jako plnohodnotný člen rodiny, církve a komunity. Tato část slouží k posílení sociální a kulturní vazby mezi dítětem a jeho okolím. Může zahrnovat různé obřady, ceremonie a rituály, které symbolizují přijetí, ochranu, posvěcení a příslušnost dítěte ke společenství (srov. NAVRÁTILOVÁ 2004: 21-22).

Celkově lze říci, že tyto rituály a zvyklosti mají za cíl zajistit dobrý průběh těhotenství a porodu, poskytnout podporu matce a dítěti v prvních fázích života a posílit jejich sociální a kulturní identitu v rámci společnosti. Nicméně s postupem času se tyto tradice a praktiky mohou měnit a adaptovat pod vlivem kulturních změn a proměn ve společnosti.

4.2 Rituály při narození dítěte v tradiční a archaické společnosti

Zrod člověka je po staletí slaven ve všech kulturách a je spojen s mnoha pověrami, rituály, obřady a tajemstvími. Oslavy narození nového dítěte se postupem času vyvíjely a měnily, ale

vždy se v nich projevovala radost a vděčnost za nový život, který přichází na svět (srov. SKOPOVÁ: 10). V minulosti bylo narození spojeno s ochrannými rituály, které chránily dítě a matku. Odlučovací obřady zahrnovaly například přeříznutí pupeční šňůry. Přechodové rituály umožňovaly dítěti vstoupit do nového životního období. Přijímací obřady zahrnovaly pojmenování dítěte, kojení, první zub a křest (srov. VAN GENNEP 1997: 54-57).

Rituály při narození dítěte byly velmi specifické a u většiny kultur tyto obřady probíhaly odlišně. V Indii u kmene Karwalů provádí rituál porodní bába téže kasty jako nově narozené dítě, při kterém se placenta spolu s jedovým ostnem štíra, kusem oslího lejna, vnitřnostmi dikobraza a trochou alkoholu zakopávají do země. Tím se má zajistit imunita dítěte (osten štíra), zabránit nadměrné sekreci žluči (lejno osla), ochránit dítě před hladem (vnitřnosti dikobraza) a přinést mu štěstí (alkohol) (srov. FRAZER 2000: 37). Nebo například na ostrově Efate v Nových Hebridách se pak setkáváme s rituálem oddělení ženy po porodu od jejího společenství. Po porodu je žena považována za nečistou a je držena v izolaci po dobu dvanácti dnů. Teprve třináctého dne matka vychází spolu s dítětem z domu a oba jsou očištěni ve mořské vodě, kterou považují za prostředek k očištění (Tamtéž: 143).

V naší lidové tradici existovaly specifické zvyky a obřady spojené s porodem. Porod se často odehrával v domácnosti rodičky za přítomnosti porodní báby. Lékař byl volán jen v případech, kdy byl ohrožen život rodičky. Po porodu porodní bába vykoupala dítě ve škopíčku a vložila do něj minci jako symbol štěstí a bohatství. Chlapce pak zavinula do zástěry, aby se líbil dívkám, a holčičky do mužské košile, aby zase líbily chlapcům. Rodiče také připravovali na tři večery chléb se solí jako pohoštění pro sudičky. Věřilo se, že tři staré ženy, sudičky, přicházejí do domu v jedné ze tří nocí po narození dítěte a předpovídají mu budoucnost, určují jeho vlastnosti a životní poslání (srov. SKOPOVÁ 2010: 12-16).

Přijetí nově narozeného dítěte do společnosti bylo provázeno obřadem křtu. Křtem bylo dítě přijímáno do církve, zajišťovalo mu právo na spasení a společenské uznání, a také posilovalo postavení rodiny a příslušnost k domovu. Křest nejenom měl náboženský význam, ale také symbolizoval obnovu, znovuzrození a sloužil jako očista. Díky křtu bylo dítě očištěno od hříchu a obdrželo Boží milost, splněny byly základní podmínky pro vstup do církevního společenství. Věřilo se také, že křest chrání dítě před zlými silami (srov. NAVRÁTILOVÁ 2004: 74-80).

Významným mezníkem v životě matky bylo šestinedělí. Toto období bylo považováno za přechodové a trvalo od okamžiku po porodu až do provedení obřadů, které ženu znovu začlenily do společnosti v její nové roli jako matky. Během šestinedělí žena procházela

fyzickými, emocionálními a sociálními změnami, a obřady symbolizovaly její přechod a přijetí do nové role ženy/matky (srov. VLČKOVÁ 2015: 146).

4.3 Rituály při narození dítěte v současné společnosti

Diskutuje se stále častěji o přirozeném porodu jako alternativě k běžným porodům v porodnicích. Porod tedy probíhá tak, že se žena snaží porodit zdravé dítě přirozenou cestou a nejlépe bez kterýchkoliv vnějších zásahů. Průběh porodu je určován instinktivně samotnou matkou. Přitom je však důležité respektovat přirozené porodní mechanismy. Je nezbytné věřit vrozeným schopnostem ženy a dítěte a hledat rovnováhu mezi intimní atmosférou a pomocí (srov. VLČKOVÁ 2015: 169-170).

Dnes se stále více usiluje o přivítání novorozeného dítěte do světa s maximální láskou a ohleduplností. Příchod dítěte na svět se uskutečňuje především v nemocnici kvůli odborné zdravotní péči. Samotný porod může být vnímán jako samostatný obřad. Ačkoli porod probíhá většinou jako rutinní akt, i v nemocničním prostředí je možné zajistit rodiče a dítěti šetrnost a něhu. Jde konkrétně o snížení intenzity, osvětlení místnosti, respektování citlivé oblasti hlavičky dítěte, přivítání v klidu, tichu a s trpělivostí prostřednictvím jemných a něžných doteků. Neprovádí se žádné násilné narovnávání páteře, pupeční šňůra není okamžitě přestřižena a dítě je položeno matce na břicho, což je pro novorozence velmi důležitý okamžik. Existuje mnoho různých způsobů nazývaných "něžné porody", jako například porod v dřepu do příjemně teplé vody, který pomáhá zmírnit "suchozemský šok" během narození pro dítě. Avšak tento přístup není zcela běžný. Je to spíše rutina. Porod samotný se chápe jako zákrok a rodička jako pacient (srov. ŘÍČAN 2006: 73).

V současnosti, i když moderní medicína přinesla změny v péči o těhotné ženy, a porod se stává spíše záležitostí péče o zdraví než společenským rituálem, některé prvky tohoto dřívějšího přesvědčení a tradice stále přetrvávají. Některé kultury dodnes udržují očistné a rituální prvky spojené s obdobím po porodu, aby zajistily návrat ženy do společenství a podpořily její fyzické a emocionální zotavení. Závěrem lze konstatovat, že přestože porod a období narození dítěte bylo v minulosti spojeno s určitou duchovní dimenzí a tabu, moderní doba a kulturní změny přinesly nový pohled na tuto fázi života ženy. Přesto si některé kultury stále zachovávají zvyky a rituály, které připomínají význam a důležitost tohoto výjimečného okamžiku (srov. VLČKOVÁ 2015: 168).

Počátkem osmdesátých let 20. století se stal společensky významnou událostí obřad vítání občánků (srov. ŠOTOLOVÁ 1985: 81). Vznikl jako alternativa k církevnímu obřadu, který nebyl za tehdejšího režimu podporován.

Oslavy přijetí nových občánků jsou přímo řízeny místními obcemi a městy, což znamená, že můžeme pozorovat určité rozdíly při průběhu této společenské události (srov. PONDĚLÍČEK 2005: 11). Například se liší obsahem slavnostních projevů, výběrem básní a dárků pro děti a rodiče. Přestože jsou tyto odlišnosti, celkový průběh akce je velmi podobný. Atmosféra by měla být slavnostní, ale zároveň radostná a srdečná. Společné téma projevů, básniček nebo písniček je oslava narození dítěte a dětství, vyjádření lásky a péče rodičů a dík maminkám za dar života. Významným okamžikem je slavnostní projev, kdy je dítě přivítáno mezi ostatními občany a vloženo do kolébky nebo postýlky. Rodičům jsou předány dárky, jako jsou finanční šeky, hračky, oblečení, knížky s informacemi o vývoji dítěte atd. Na závěr se rodiče podepíší do pamětní knihy vedle jména a data narození svého potomka (Tamtéž: 81).

5 Rituály spojené s dospíváním

5.1 Obecná charakteristika dospívání

Období adolescence je zásadním a důležitým obdobím v životě jedince. Často je nazýváno jako "druhé sociální narození", jelikož zahrnuje vstup do společnosti. Během tohoto životního období dochází ke změně sociálního postavení a dospívající prochází klíčovými sociálními milníky, jako je ukončení povinné školní docházky a volba kariéry (srov. VÁGNEROVÁ: 346). Adolescence se většinou považuje za dobu mezi 10. a 20. rokem věku, kdy dochází k celkové proměně osobnosti, jak na fyzické, psychické, tak i sociální úrovni. Významný vliv na tyto změny mají biologické, ale také psychické a sociální faktory. Průběh adolescence je silně ovlivněn konkrétní kulturou a společností, ve které dospívající žije, a které na něj kladou různé požadavky a očekávání.

Adolescence je obdobím objevování a hledání sebe sama, kdy jedinec prochází vlastní transformací. Během tohoto období je pro jedince důležité vytvořit si přijatelné postavení ve společnosti a zároveň vybudovat vlastní identitu (Tamtéž: 321-322). Adolescent se musí naučit pochopit sám sebe a najít své místo ve světě, ověřit si své schopnosti a dovednosti a vybrat si směr svého života. Je důležité, aby v tomto období dokončil přípravu na budoucí povolání nebo se rozhodl pokračovat ve vysokoškolském studiu a nadále se připravoval na svou budoucí profesní dráhu (srov. ŘÍČAN 2004: 191).

Dále je charakteristickým rysem adolescence intenzivní emocionální a intelektuální růst, který je srovnatelný pouze s obdobím od narození do dvou let věku. Pro mladé lidi, bez ohledu na pohlaví, je dospívání obdobím změny, přechodu od závislosti k nezávislosti, od dětství k dospělosti a od nezodpovědnosti k odpovědnosti. V této fázi musí mladí lidé čelit velkým výzvám a požadavkům. Podle Stephensonova se dospívající setkávají s vývojovými problémy, jako je hledání vlastní identity, individuace a odchod z domova. Dále se potýkají s paradoxem a abstraktním myšlením, egocentrismem, idealismem, pocitem hrdosti, pubertou, sexualitou a touhou po prožívání mimořádných stavů vědomí (srov. STEPHENSON 2017: 23-24).

Ze sociologického pohledu je přechod do dospělosti vnímán jako sociálně konstruovaný proces, který zahrnuje přijetí sociálních rolí spojených s postavením dospělého jedince. Tento přechod je definován specifickými životními událostmi, kterými jedinec postupně přechází od finanční závislosti na rodičích k finanční samostatnosti a současně opouští původní rodinu a začíná budovat vlastní rodinu nebo domácnost. Sociologie rozlišuje pět životních přechodů, kterými jedinec dosahuje sociální dospělosti. Těmito přechody jsou ukončení studia, vstup do

zaměstnání, odstěhování se od rodičů, uzavření manželství a založení rodiny nebo vlastní domácnosti, a nakonec vstup do rodičovství (srov. CHALOUPKOVÁ 2010: 25).

Cesta mezi dětstvím a dospělostí v naší kultuře je dlouhá a obsahuje významné milníky. Tyto milníky však samy o sobě neznamenaají konec jednoho životního období a začátek nového. Místo toho může zlomovým bodem být osobní událost nebo záležitost, která ovlivní dospívajícího a jeho celkový způsob vnímání, myšlení a životního stylu. Tato změna nemusí být zřetelná pro ostatní lidi v jeho okolí, s výjimkou nejbližších lidí ve svém životě (srov. ŘÍČAN 2006: 225).

5.2 Rituály spojené s dospělostí v tradiční a archaické společnosti

V různých archaických kulturách byl přechod do dospělosti spojen s významnými iniciačními rituály. Podle Eliadeho znamenala iniciace dospívajícího setkání s tím, čeho dosud neměl žádnou zkušenost, s posvátným, sexualitou a smrtí. Během iniciačního rituálu se neofyt odklání od svého dětského života, aby se znovu narodil jako zkušený, vědoucí a zasvěcený jedinec. Aby se dozvěděl posvátná tajemství, musí být oddělen od své rodiny a strávit určitý čas o samotě, často v přírodním prostředí, jako je les, džungle nebo zasvěcovací chýše v buši, která symbolizuje mateřské lůno. Symbolika nového narození je úzce spjata se symbolikou smrti. V některých kulturách je neofyt položen do hrobu či je vystaven imaginárnímu napadení šelmy. Často je iniciační rituál spojen s obřízkou a přijetím nového jména. Někdy se mladí muži učí novému jazyku nebo slovníku, který je přístupný pouze zasvěceným. Eliade tvrdí, že tímto zaváděním do posvátna je mladík povolán, aby přijal lidskou odpovědnost (srov. HALÍK 2006: 55-56).

Například pro kmen východní Austrálie je typickým iniciačním rituálem pro chlapce obřad zvaný Grosso modo. Tento rituál probíhá tak, že se nejprve připraví posvátná půda, aby se zde muži mohli po dobu slavností zdržovat. Následuje oddělení chlapce od matky a celkově od žen. Poté je chlapcům poskytnuto útočiště v odděleném táboře či pobývají v buši, a právě zde se uskutečňuje zasvěcovací rituál, kdy se chlapci učí náboženským tradicím jejich kmene. Aby se mohli z chlapců stát muži, musí se podrobit rituálním úkonům, které jsou pro jejich kmen typické. Mezi nejčastější patří obřízka, tetování, vytržení zubů apod. Aby se iniciace zdařila, musí se iniciovaní v průběhu obřadu chovat podle přesných pravidel, které si kmen po staletí uchovává. Zkrátka každý krok, který je pro iniciaci důležitý, má náboženský význam (srov. ELIADE 2004: 18).

Pro úplné pochopení fenoménu iniciace je důležité doplnit informace o tom, co se stane v případě, kdy adept neúspěšně absolvuje zkoušku během iniciačního rituálu nebo se zúčastnění úplně vyhne. V mnoha primitivních kulturách jsou takoví adepti vnímáni jako děti, které nejsou schopny plně se přizpůsobit, a tak nejsou v kmeni zcela přijati. To má za následek omezenou a nejistou budoucnost těchto jedinců (srov. ELIADE 2004: 47).

Pokud se zaměříme na oblast českých zemí, tak významným iniciačním obřadem zde byla Jízda králů. Tato tradice se dodnes udržuje v některých obcích, ale její původní význam a rituální charakter se postupem času ale změnil. Jízda králů byla považována za iniciační rituál, který určoval přechod chlapců do dospělosti. V lidové tradici byl za dospělého považován ten, kdo dokázal to, co dokázal jiný dospělý. Obřad Jízda králů se odehrával každý rok v několika obcích. Účastnili se jí odvedenci, kteří nastoupili vojenskou službu, a tím se považovali za dospělé. Tito odvedenci, nazývaní také rekruti, vyjížděli na koních se "králem" na objížděku obce. Odvedenci byli odvedeni ke tříleté vojenské službě císaři pánu na podzim. Samotný den odvodu byl pro ně významným mezníkem, od kterého se odlišovali od mladších hochů tím, že zdobili své kloboučky. Jízdu králů mohli absolvovat pouze rekruti, kteří byli odvedeni v daném roce. Tento obřad sloužil jako zkouška dospělosti, která měla prokázat hrdinství a statečnost hochů. Jezdci museli vydržet náročnou jízdu na koni v nepohodlném oděvu po několik hodin. Během jízdy nesměli spadnout z koně a museli hlasitě a z paměti vyvolávat říkání. Po jízdě následovala královská hostina a večerní taneční zábava, kterých se zúčastnili všichni jezdcí, včetně samotného krále. Volba krále byla povinností rekrutů, kteří rozhodovali o tom, kdo se stane králem. Věk krále nebyl pevně stanoven, ale musel to být chlapec bez sexuálních zkušeností. Král se odlišoval od ostatních jezdců tím, že jel na koni v ženském kroji a v ústech držel růži. Byl také podroben zkoušce mlčenlivosti. Ostatní jezdcí byli také oděni ve zdobených krojích, ovšem ne tak bohatě jako král. Celkem se od domu k domu projíždělo 20-30 jezdců, kteří odříkávali vyvolávky, za které byli jezdcí obdarováni klobásami, vejci či penězi (srov. JILÍK 2014: 13-75).

Existují ale také iniciační rituály pro dívky, spojené s první menstruací, při kterých dívka přijímá svou ženskost. Tato zkušenost je náboženská a zcela odlišná od mužské zkušenosti (srov. HALÍK 2006: 55-56). Inicie dívek je spíše individuálního charakteru, a to z toho důvodu, že je každá dívka jiná a její měsíčky se mohou dostavit kdykoli. V některých kulturách dochází po první menstruaci k odloučení dívky z rodinného prostředí. Délka odloučení se liší v závislosti na kultuře. Například v Austrálii a Indii trvá odloučení jen několik dní, zatímco v Novém Irsku může trvat až dvacet měsíců a v Kambodži několik let.

Po odloučení se dívky mohou spojit do skupiny, která je vedená staršími příbuznými nebo staršími ženami, a probíhá kolektivní iniciace. Starší ženy předávají iniciovaným dívkám tajemství sexuality a plodnosti, učí je zvykům a tradicím jejich kmene a také je vyučují rituálním písním, tancům a ženským řemeslům, jako je předení a tkaní. Iniciace dívek je často spojena s oblékáním speciálních oděvů a stravovacími zákazy. U některých kultur je ukončení iniciace označeno různými rituály, například tetováním nebo začerňováním zubů. Hlavním rituálem je slavnostní představení dívky celému společenství, které signalizuje dokončení iniciace a označuje ji jako dospělou ženu připravenou přijmout svou roli a způsob života spojený s dospělostí. Je třeba si uvědomit, že každá kultura a společnost má své vlastní iniciační rituály a tradice, které se mohou výrazně lišit. Popsaný průběh iniciace dívek je pouze jedním z mnoha možných příkladů a nelze jej generalizovat na všechny společnosti (srov. ELIADE 2004: 74-79).

V lidové tradici byly hranice mezi dětstvím a dospělostí méně přísně stanovené než v moderní společnosti. Nicméně, chování dívek, jejich zájmy a vztahy byly pečlivě sledovány rodinou, církví a vůbec celým společenstvím. V období mezi čtrnáctým až šestnáctým rokem věku docházelo u dívek k navazování milostných vztahů, které byly ve společnosti považovány za přijatelné. Přijetí dívky mezi dospělou mládež se obvykle konalo kolem šestnáctého roku věku a bylo prováděno veřejně. Toto přijetí zahrnovalo pozvání dívky a její účast na taneční zábavě nebo jiné společenské události. Tímto způsobem se dívka stávala součástí dospělé mládeže a získávala určitý status v komunitě (srov. NAVRÁTILOVÁ 2004: 34).

Dalším důležitým mezníkem v životě dívky byla účast na občůzkovém zvyku zvaném Královničky. Královničky byl iniciační rituál, při kterém dívky daného věku, oděné do svátečních šatů, procházely obcí zpívajíc a písně. U každého domu, který navštívily, zazpívaly své písně a za odměnu obdržely dárek od majitelů domu. Tyto rituály a události byly způsobem, jak dívky v lidové tradici vstupovaly do dospělosti a byly uznávány společností. Byly důležitými kroky při přechodu z dětství do dospělosti a symbolizovaly přijetí nové role a zodpovědnosti (srov. JILÍK 2014: 79-78).

5.3 Rituály spojené s dospělostí v současné společnosti

Je možné se setkat s tvrzením, že jedním z charakteristických rysů současné společnosti je úbytek iniciace, i když toto tvrzení není zcela přesné a výstižné. Ve srovnání s tradičními společnostmi, kde měly iniciační rituály klíčový význam pro dospívající jedince i celou

společnost, jsou rituály v současné západní společnosti téměř ztraceny (srov. ELIADE 2004: 3).

V dnešní společnosti probíhá proces osamostatňování dospívajících postupně a postupem času. Dospívající stále závisí na svých rodičích, kupují potraviny, sdílejí s nimi bydlení a v případě potřeby se obrací na ně o pomoc a radu. Avšak tato závislost se s časem mění a jednoho dne dospívající zcela osamostatní a začne se stavět na vlastní nohy. V současné společnosti je klíčovým bodem tohoto přechodu odchod dospívajícího z rodiny a jeho finanční nezávislost (srov. BRIDGES 2006: 30).

Podobný názor vyjadřuje i Marie Vágnerová, která tvrdí, že důležitým sociálním mezníkem pro dospívající je přechod z role studenta nebo učně k profesní roli. Pro ni je ekonomická soběstačnost jedince, která vyplývá z přijetí profesní role, indikátorem konečného dosažení dospělosti. Povolání a s tím spojená ekonomická nezávislost jsou pro ni klíčovými faktory při dosažení dospělosti. Pokud dospívající zůstává stále závislý na rodině nebo na podpoře státu z hlediska existenčních potřeb, nedosáhne statusu plnohodnotného dospělého jedince (srov. VÁGNEROVÁ 2005: 390-392).

V současné společnosti je charakteristickým rysem přechodu do dospělosti absence rituálů. Dospívající se často snaží vyhledávat rizikové situace a výzvy, prostřednictvím kterých by prokázali svou dospělost a získali uznání od svého okolí. Tyto opakované snahy poznání sebe sama a nalezení svého místa ve světě prostřednictvím nebezpečí a rizika však často končí tragicky, buď smrtí jedince nebo jeho závislostí na návykových látkách a zařazením do nápravných zařízení. V mnoha případech se z tohoto hledání stane návyk, což je patrné například ve zvyku mládeže kouřit. Zajímavostí je, že v indiánských společnostech mělo kouření rituální charakter a bylo vyhrazeno pouze pro dospělé jedince (srov. DAHLKE 2001: 147-155).

Mnozí odborníci a pracovníci v oblasti práce s mládeží vnímají riziko jako nezbytnou součást procesu iniciace. Při pokusech o vytváření nových, moderních iniciačních rituálů, které by zahrnovaly určitou míru rizika, však často narazí na odpor rodičů a vychovatelů. Ti se často neodvážejí připustit, že ve prospěch růstu a rozvoje dítěte je třeba do jisté míry riskovat jeho zdravím a bezpečím. Pokud chceme, aby iniciace přechodu dospívajícího do dospělosti byla úspěšná, je nezbytné, aby riziko bylo dostatečně silné, aby došlo k symbolickému zabíjení dětského ega a narození muže (srov. STEPHENSON 2012: 105-106).

Podle názoru Breta Stephensona při vytváření moderních rituálů dospělosti není nutné vystavit dospívající život ohrožujícím situacím. Místo toho je můžeme uvést do situací, které vyžadují nebo urychlují změnu myšlení, tlačí je k rozhodnutím, která ovlivňují jejich životy.

Tyto situace mohou přinést "smrt ega", jak bylo dříve zmíněno, a umožnit tak jejich transformaci do dospělých jedinců (Tamtéž: 123).

Bret Stephenson popisuje ve své knize novodobý iniciační rituál chlapců, který začíná tím, že skupina chlapců se shromáždí v místnosti a postupně jsou odváděni muži, kteří je budou provázet obřadem. Chlapci jsou zavázány oči a musí absolvovat cestu na posvátné místo. Muži vytvoří klikatou cestu a při průchodu chlapce provázejí zvuky bubnů. Po příchodu na posvátné místo je chlapec postaven na velký kámen s výhledem na jezero. Muži mu kolem pasu ovážou červený provázek, který je přivázán ke stromu a symbolizuje jeho pouto k matce. Poté se muži postaví za chlapce do dvojstupu a jsou připraveni ho zachytit při "pádu důvěry". Chlapec nejprve volným pádem padá po zádech k zemi do náručí mužů. Poté mu je dán nůž a po odstranění zavázaných očí přeřízne červený provázek, čímž symbolicky opouští pouto ke své matce. Po tomto kroku je chlapec bezpečně zachycen pažemi mužů, kteří ho pohupují ve vzduchu. Nakonec je opatrně položen na zem a nejstarší muž ho přivítá mezi muži. Tento rituál má za cíl symbolicky připravit chlapce na přechod do dospělosti a přijetí dospělých rolí a povinností (srov. STEPHENSON 2012: 273-274).

6 Křest

Slovo "křest" má původ v řeckém slově "baptizein", což znamená ponoření nebo lázeň. V Bibli, ve Starém zákoně, má křest význam rituálního očištění a přijetí proselyty (hebrejský výraz pro člověka, který přistoupil k židovství, později pohana, který přestoupil ke křesťanství) do izraelského národa a náboženství. V Novém zákoně je křest považován za svátost a symbol přijetí víry v Ježíše Krista, odpuštění prvotního hříchu Adamova, osobních hříchů a přijetí do společenství církve. Křest se provádí politím nebo ponořením do posvěcené vody s výrokem: „...já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého“ (DROBNÝ 2010: 6), spolu s vyslovením křestního jména. Všechny svátosti, včetně křtu, mají svůj základ v tajemství Ježíše Krista.

6.1 Význam křtu

Apoštol Pavel církvi v Kolosu napsal: „neboť jste s ním byli pohřbeni v [jeho] křtu a vztahem k němu jste také byli společně vzbuzeni prostřednictvím [své] víry v působení Boha, jenž ho vzbudil z mrtvých (Kol 2,12).“ Tento verš shrnuje význam křtu v křesťanství. Je zde řečeno, že dochází k propojení s Kristem tím způsobem, že věřící zemřel spolu s Kristem, ale byl duchovně vzkříšen z mrtvých skrze víru, což je vlastně příslib Božího království.

Křest tedy znamená to, že chceme jít po stopách Ježíšových a stát se jeho novým učedníkem. Kdo se nechá pokřtít je zproštěn všech hříchů. K tomuto úkonu tedy slouží již zmíněné obmývání či pokropení vodou, která tyto viny z člověka smyje a může tak začít nový život bez hříchů (srov. AMBROS 2011: 65-66).

6.2 Historie křtu

Historie křtu sahá až do dob Ježíše Krista a jeho apoštolů. V Novém zákoně nalezneme zmínky o křtu, který Ježíš nařídil svým učedníkům. Během vývoje rané církve se křest stal základním rituálem pro přijetí nových věřících. Postupem času se vyvinuly různé formy křtu a přistupovalo se k němu i různými způsoby (např. křest dětí, křest dospělých).

V biblických textech je první osobou, o které se hovoří v souvislosti s udělováním křtu, Jan Křtitel. Podle biblického vyprávění odešel Jan do pouště ve svých třiceti letech, kde vedl asketický život a kázal. Lidé z okolních oblastí ho navštěvovali v poušti a vyznávali mu své hříchy. Jan jako projev pokání křtil tyto lidi vodou z řeky Jordán. Jeho křest symbolizoval očištění a odpuštění hříchů a přípravu na příchod Mesiáše (srov. Mt 3: 1-6).

Jan Křtitel při kázání vysvětloval lidem, že on je schopen křtít je vodou pro pokání, ale že přijde silnější než on, který jim bude udělovat křest Duchem svatým a ohněm. Jan si byl vědom své podřízenosti tomuto vyššímu, tedy Ježíši Kristu, a proto prohlásil, že není hoden dokonce ani se postavit jako služebník, aby mu mohl sundat obuv. Jeho slova naznačovala, že přicházející Mesiáš bude mít větší moc a důležitost než on sám (srov. Mt 3, 11).

Ve čtvrté knize Nového zákona, Janově evangeliu, se také nachází zmínka o křtu. Ve třetí kapitole se odehrává dialog mezi Ježíšem Kristem a Nikodémem, členem židovské obce, který tuší, že Ježíš je spojen s Bohem. Ježíš mu odpovídá, že každý člověk může dosáhnout tohoto spojení s Bohem skrze znovuzrození („nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit Boží království“). Nikodém však nechápe, jak by se mohl někdo znovu narodit, jak je možné, aby ho matka znovu porodila.

Ježíš na to reaguje tím, že člověk se musí narodit z vody a z Ducha, aby mohl vstoupit do Božího království. Tímto naznačuje, že křest vodou a Duchem je prostředkem, který umožňuje duchovní obrození a spojení s Božím královstvím. Ježíš v tomto dialogu představuje křest jako důležitý rituál, který přináší nový život a spojení s Božím Duchem (srov. J 3,3-6).

Postupem času se vyvíjel rituál křtu, který měl za cíl přijmout nové křesťany do společenství církve v souladu s novozákonními texty. Proto jsou tyto svátosti nazývány iniciačními. Tento rituál zahrnoval prvky, které dnes nalezneme ve třech různých obřadech: křtu, biřmování a eucharistii. Původní rituál byl specifický tím, že se týkal pouze dospělých, kteří vstupovali do křesťanského společenství (srov. ADAM 2001: 155).

Během obřadu docházelo k potopení neofyta do vody, což vyjadřovalo symbolickou smrt a následné vynoření se z vody jako znovuzrození. Poté následovalo pomazání oleji, oblékání do bílého šatu jako symbolu nevinnosti a přijetí do společenství věřících (srov. VLČKOVÁ 2015: 171).

Zasvěcování v křesťanském rituálu bylo původně utajovaným obřadem, který se prováděl mimo zraky nevěřících a praktikantů. Tato praxe a tajemství byla chráněna před vnějším světem. Teprve poté, co byl nově pokřtěný jedinec plně zasvěcen, byl připuštěn do křesťanského života a společenství (srov. AMBROS 2011: 75).

Každá svátost zahrnuje modlitbu, která připomíná Boží skutky a vyjadřuje naše díkuvzdání. Tato modlitba je založena na struktuře židovské beracha, což v židovské tradici znamená žehnání. V řeckém znění nese tato modlitba název eulogická (eu-logia= dobré slovo). Samotný křest byl udělován při dialogu vyznání víry, který měl trinitární charakter, tedy že Bůh existuje ve třech formách: Otec-Syn-Duch Svatý (srov. KUNETKA 2011: 219).

Ve starověkém křesťanství byl kladen důraz na modlitbu v různých obřadech křesťanské iniciace, zejména při udělování křtu. Biskup nebo kněz se před samotným křtem modlí nad vodou v křestní piscině (křestní nádrž/bazén), kde vzývá jméno Otce a vyprošuje přítomnost Syna a Ducha svatého. Tyto modlitby často obsahují nebeská slova, která pocházejí od Krista. Podobně je popsáno, že při obřadu křtu se používá modlitba nad olejem a také modlitba po vkládání rukou. V různých fázích obřadu jsou užívány eulogické modlitby nad přinesenými dary např. chléb, víno. Z tohoto textu je zřejmé, že modlitby hrají klíčovou roli při křesťanských obřadech a svátostech. Tyto modlitby vyjadřují chválu a dík Bohu za jeho dobrodiní a zároveň žádají o další dary a požehnání. Liturgie svátostí byla chápána jako celostní slavení, kdy se shromážděná církevní obec modlí a vyjadřuje svou víru a oddanost Bohu (Tamtéž: 220).

Tradičně byl křest dospělých široce rozšířen a uznáván jako hlavní forma křtu. Křest dětí byl v katolické církvi vždy problematický, protože Nový zákon se o něm přímo nezmiňuje (hovoří pouze o křtu "celého domu", což zahrnovalo i malé děti (srov. AMBROS 2011: 43)). Některá církevní uskupení proto odmítala uznávat platnost křtu dětí. Tito lidé se opírali o pasáže v Novém zákoně, které pojednává o nutnosti individuálního uvědomění si činu a svobodného přijetí víry. V případě křtu dětí byla tato podmínka zcela vyloučena (srov. CLERCK 2011: 123).

I přesto křtila církve od počátku nejen dospělé, ale i děti. Děti by totiž neměly být ochuzeny o právo nechat se pokřtít. Kdo ale nepodstoupil rituál křtu, neměl možnost vstoupit do království božího (srov. ADAM 2001: 156).

Od 4. století se křest malých dětí stal stále populárnějším, avšak po dlouhou dobu nebyl rituál přizpůsoben specifické situaci dětí. V jediném obřadu byly zahrnuty všechny prvky, které byly u křtu dospělých rozloženy do delšího časového období. Existuje podobnost mezi křtem dospělých a způsobem, jakým se přistupovalo k novorozencům při křtu. Tato skutečnost naznačuje, že křest dospělých je historicky starší a z teologického hlediska má také vyšší důležitost (Tamtéž: 154-156).

Během středověku se v katolické církvi křest malých dětí stále více šířil a postupně převládl nad křtem dospělých. V této souvislosti vznikla snaha změnit povahu křestního obřadu. Nová podoba byla diskutována na Druhém vatikánském koncilu, který se konal v letech 1962-1965. Koncil byl svolán papežem Janem XXIII. a účastnilo se ho přibližně 2500 katolických biskupů. Hlavním cílem koncilu bylo přizpůsobit se potřebám tehdejší doby. Jedním z rozhodnutí koncilu bylo přepracování křestního obřadu, aby lépe odpovídal skutečné situaci dětí. Nová podoba obřadu byla zveřejněna v roce 1969. Tato změna také ovlivnila vnímání rolí rodičů a kmotrů v rámci křtu dítěte (srov. ADAM 2001: 155).

Po Druhém vatikánském koncilu existovaly předpisy pro dva odlišné obřady, ale počet odpůrců křtu malých dětí neubýval. V době po koncilu se objevily snahy o reformu křtu dětí. Byl navržen koncept katechumenátu dětí, inspirovaný křtem dospělých, kde křest nebyl pouze jednorázovým aktem, ale předcházelo mu období katechumenátu. Francouzský teolog Jean-Philippe Bonnard navrhol nahradit katechumenát rodičů katechumenátem dětí. Katechumenát by probíhal u dětí po celé dětství. V raném věku by dítě bylo pouze adeptem na křest, a samotný obřad by podstoupilo až ve věku, kdy by bylo schopno si víru osvojit. Tento názor podpořil i americký mnich A. Kavanagh, který považoval křest dospělých za normu a souhlasil s odložením křtu malých dětí na dobu, kdy si budou moci toto rozhodnutí uvědomit (srov. AMBROS 2011: 124-125).

V minulosti, až do středověku, byla vhodná doba pro křest spojena s velikonočními svátky. Avšak kvůli vysoké úmrtnosti dětí se křest přesunul na okamžik ihned po narození. To mělo za následek, že matky prakticky byly vyloučeny z účasti na obřadu. Proto se doba křtu opět posunula o něco později, a obřady se konaly až za několik týdnů po porodu, aby se matky mohly zúčastnit a rodiče se mohli na obřad připravit sami. V návaznosti na slavení Velikonoční události smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, je i dnes nejvhodnější doba pro křest kolem Velikonoc. Duch Velikonoc by se z křtu neměl nikdy vytratit. V průběhu roku jsou křty nejčastěji udělovány v neděli, kdy křesťané slaví vzkříšení Ježíše Krista (srov. ADAM 2008: 160).

6.3 Obřad křtu dětí

Od počátku křesťanství se setkáváme se dvěma typy křtů, a to dětí a dospělých. Každý obřad je spojen s různými životními situacemi a má odlišné okolnosti, ve kterých se uděluje. Avšak z teologického hlediska by mělo mít získání křtu stejné důsledky, bez ohledu na to, zda se jedná o novorozence, děti ve školním věku nebo dospělé osoby. I když se mohou lišit ve své podobě, rozsahu a dalších detailech, teologicky by měl křest přinášet stejný význam a ovlivňovat život každého, kdo ho přijme (srov. MACKERLE 2011: 39).

V rámci křestního obřadu kněz nebo jáhen přivítá katechumeny, kteří se shromáždili u vchodu do kostela. Rodiče dítěte jsou osloveni, aby oznámili jméno svého dítěte a zodpověděli několik otázek souvisejících s křtem. Během tohoto setkání se od rodičů očekává, že slíbí vychovávat dítě v křesťanské víře. Kmotři jsou také dotázáni, zda budou rodiče podporovat v této křesťanské výchově. Poté, co rodiče a kmotři odpoví, kněz nebo jáhen provede znamení kříže na čele dítěte, a toto znamení následně konají rodiče a kmotři. Křestní

obřad je významným způsobem, jak vstoupit do křesťanského společenství a vyjadřuje přijetí do rodiny Boží. Některé detaily v obřadu křtu se mohou ve zvyklostech místních církví lišit, ale vždy je společným prvkem použití vody a znamení kříže jako symboly nového života a očištění ve víře v Krista (srov. ADAM 2008: 161-162).

Po uvítacím obřadu, kdy celebrant vítá přítomné a ptá se rodiny, co si od církve přejí, následuje bohoslužba slova, při které se čtou biblické texty, přednášejí se přímluvy a provádí se exorcismus, který je stejný jako u křtu dospělých. Celebrant pronese exorcizační modlitbu a pomaze dítě olejem.

Olej se buď nanáší na prsa dítěte nebo jen na jeho čelo, ale pokud situace neumožňuje použití oleje, může se toto opatření vynechat a kněz může místo toho položit ruce na dítě. Další částí obřadu je slavnostní křest. Osoby, které se účastní křtu dítěte, se přesunou k místu, kde je umístěna křtitelnice. Zde kněz připomene význam křtu a v případě velikonočních svátků provede svěcení vody. Bezprostřední příprava na křest začíná zřeknutím se zlého ducha a hříchu, následuje vyznání víry rodičů a kmotrů. Text zřeknutí se zlého obsahuje tři otázky a odpovědi ve dvou variantách. Poté následují tři otázky týkající se víry, které ukazují na apoštolské vyznání víry. Všichni přítomní také vyznají svou víru a kněz zakončí tato vyznání slovy: „Tak věříme. Tak věří církev. A tuto víru vyznáváme a ona je naší slávou v Kristu Ježíši, našem Pánu. Amen.“ (ČESKÝ MISÁL 1983: 268).

Samotný křest probíhá trojitým ponořením do vody nebo trojitým polítním hlavy vodou a současným vyslovením slov: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Těmito slovy, která jsou základem pro uskutečnění křtu, je křest považován za platný. Při křtu litím svěcené vody drží rodiče dítě, a při křtu ponořením rodiče vyzvedávají dítě z křestního pramene, zatímco kmotři symbolicky vloží svou pravou ruku na dítě. Celý křestní obřad má hluboký význam a symbolizuje přijetí dítěte do křesťanského společenství a jeho nový život v Kristu (srov. ADAM 2008: 163-164).

Druhé pomazání křížmem na temeni hlavy symbolizuje, že pokřtěný se stává součástí Božího lidu a dostává podíl na královském kněžství Kristově. Oblečení do bílého roucha vyjadřuje, že pokřtěný se stal novým stvořením a oblékl se v Krista (srov. Ř 13,14). Toto roucho nám připomíná, že jsme očištěni a přijati do Kristova společenství. Hořící křestní svíce, kterou zapálí kněz nebo kmotr od velikonočního paškálu, má symbolizovat, že nově pokřtění se stali dětmi světla a jsou povoláni žít jako světlo ve světě, následujíc Krista jako pramen pravého světla (srov. Ef 5,8). V některých regionech může kněz pokračovat obřadem Effata, který navazuje na Ježíšovo zázračné uzdravení hluchoněmého. Během tohoto úkonu se celebrant dotkne uší a úst křtěného a modlí se za Ježíšovu pomoc a požehnání pro nově pokřtěného. Tento

obřad připomíná Boží milost a podporu v životě věřícího, aby mohl naslouchat Božímu slovu a sdílet ho s druhými (srov. ADAM 2008: 165).

Na závěr mše, pokud jsou k tomu vhodné podmínky, jdou účastníci křtu průvodem od křtitelnice k oltáři. Během tohoto průvodu je vhodné zpívat píseň, která se hodí ke křtu. Celebrant připomene dar křtu, poukáže na spojení s dalšími svátostmi biřmování a eucharistie, které může křtěný přijmout v budoucnu. Kněz vyzve farní společenství, aby se modlilo za nově pokřtěné. Následuje požehnání matkám nově pokřtěných dětí, pak i jejich otcům, kmotrům a ostatním věřícím. Na závěr je vhodné, aby zazněla děkovaná velikonoční píseň nebo Magnificat. Tento obřad křtu dítěte představuje významný pokrok oproti předchozím praxím, protože se nevede žádný fiktivní dialog s dítětem, které ještě neumí myslet ani mluvit. Místo toho jsou oslovováni rodiče a kmotři, protože to jsou dospělí, kteří přebírají odpovědnost za malé dítě a zavazují se ho vychovávat v tradici církve a víře. Je důležité přistupovat i k tak malému dítěti jako k lidské osobnosti, která však v daný okamžik není schopna sama za sebe rozhodovat. V této chvíli je nutné, aby jej zastoupili rodiče a kmotr a postarali se o něj ve smyslu církevní tradice a učení (srov. GIGLIONI 1996: 50).

V obřadu křtu dětí je zřejmé, že dítě je křtěno na základě víry rodičů. Rodiče jsou zástupci dítěte a jsou zapojeni do dialogu s církví, když vyjadřují svou vůli křtít dítě, odříkají se zlého a vyznávají víru. Jsou poučeni, aby v odpovědnosti vůči svému vlastnímu křtu, který přijali, prokázali dětem potřebnou službu víry. Díky ustálené křestní praxi je role kmotra v tomto obřadu poněkud pozadu a mají spíše pomocnou funkci v rámci křtu. Křest dětí je radostnou událostí, která oslavuje jejich vykoupení z moci zlého ducha. Je to začátek jejich víry a vstup do církevního společenství. Rodiče, kmotři a celé farní společenství mají důležitou úlohu ve vývoji dítěte a jeho víry, podporují ho na cestě k poznání Boha a křesťanského života. Celý křestní obřad je zároveň sváteční událostí, která přináší radost a vděčnost za Boží dar života a spásy pro nově pokřtěné dítě (srov. ADAM 2008: 164-165).

6.4 Obřad křtu dospělých

Křesťané rané církve poznali, že víra je cesta dlouhodobého růstu, který vyžaduje čas a podporu blízkých a církevního společenství. Přijetí do křesťanského života bylo postupné a zahrnovalo malé krůčky. Už na konci 2. století byl zaveden institut katechumenátu pro ty, kteří chtěli být pokřtěni. Strukturu tohoto katechumenátu z 3. století popsal Hippolytus Římský. Tento proces trval přibližně tři roky, během nichž se kandidáti seznamovali s učením víry. Katecheze byly zakončeny modlitbami a vkládáním rukou. V období před křtem a velikonoční

nocí, tedy na začátku postní doby, byla zahajována intenzivnější příprava katechumenů. Zkušebním obřadem byla zkouška změny života, kdy se katechumeni intenzivně zapojovali do bohoslužeb slova a dalších liturgických úkonů, včetně exorcismů, modliteb, vkládání rukou, užívání požehnané soli a dalších. Během velikonoční vigilie pak katechumeni přijímali tři iniciační svátosti – křest, biřmování a eucharistii. Tento závěrečný obřad symbolizoval jejich plné začlenění do křesťanského společenství a přijetí svátostí. Celý proces katechumenátu poskytoval prostor pro osobní duchovní růst a přípravu na přijetí křesťanské víry (srov. ADAM 2008: 167-168).

Postupem času se vícestupňový katechumenát, který byl používán po pokonstantinovské době, začal postupně rozpadat a vyprazdňovat. Liturgické texty zůstaly zachovány, ale obtížnost spojení těchto textů do jediného křestního obřadu vedla k problémům. V roce 1962 Kongregace ritů umožnila rozdělit křestní obřad na sedm kroků, což však nezměnilo jeho obsah.

Další změny přišly po Druhém vatikánském koncilu, kdy byl vyvinut nový obřad křtu, který je používán dodnes. Platný křestní řád byl vydán 6. ledna 1972 s druhým doplněným vydáním v roce 1974. České křestní obřady byly publikovány v roce 1987 (první prozatímní vydání již v roce 1971). V novém římském (latinském) vzorovém obřadu se zachovala úvodní část vícestupňového katechumenátu, ale následuje zjednodušený obřad a také zkrácený obřad pro případy nebezpečí smrti. Další části obsahují pokyny pro přípravu dospělých, kteří byli sice jako děti pokřtěni, ale později neměli žádnou katechezi, iniciační rituály pro kandidáty křtu ve školním věku a ritus pro přijetí již platně pokřtěných do plného společenství katolickou církví. Následující přehled se vztahuje pouze na první slavnostní obřady spojené s katechumenátem a iniciační rituály. Celkově nový obřad křtu reflektuje změny a vývoj v církvi po Druhém vatikánském koncilu a lépe vyhovuje potřebám věřících a kandidátů na křest (srov. ADAM 2008: 168).

Katechumenát poskytuje příležitost se seznámit s principy křesťanské víry a postupně se zapojit do života katolického společenství. Během této doby se katechumeni učí o nauce církve, modlitbě, liturgii a životě ve společenství věřících. Tímto způsobem se věřící připravuje na přijetí svátostí a stává se plnohodnotným členem církve. Je důležité zdůraznit, že konkrétní průběh katechumenátu se může lišit v jednotlivých diecézích a farnostech, protože církevní předpisy umožňují určitou flexibilitu a přizpůsobení místním potřebám a okolnostem (srov. POLC 1981: 254-256).

Přijetí uchazeče do katechumenátu probíhá během mše. Uchazeči, kteří chtějí být pokřtěni, jsou doprovázeni přáteli, rodinou nebo farním společenstvím, kteří je představí celému shromáždění. Kněz přijímá uchazeče a dotazuje se jich, zda skutečně chtějí vstoupit do

katechumenátu. Katechumeni se začínají připravovat na křest obvykle o Popeleční středě nebo o první postní neděli. Průběh katechumenátu je rozdělen do několika etap: předběžný katechumenát, období katechezí, období očišťování a zasvěcování do křesťanství, období uvedení do tajemství svátostí.

Během těchto etap katechumeni prochází učením víry, osobní duchovní přípravou a očišťováním. Jestliže katechumen splní všechny požadované cíle katechumenátu, je připraven přijmout iniciační svátosti, tedy křest, bířmování a eucharistii. Celý proces katechumenátu je cenným a důležitým obdobím, které vede uchazeče k hlubšímu pochopení křesťanské víry a přípravě na plné začlenění do křesťanského společenství (srov. ADAM 2008: 169-171).

Přijetí křtu jako svátosti u dospělých zahrnuje nejen začlenění do křesťanského života a společenství, ale také aktivní budování nového života a identity. U dospělých jedinců se jedná o zcela svobodné a dobrovolné rozhodnutí přijmout tuto svátost a stát se členem křesťanské církve. Celý rituál zahrnuje nejen vyznání víry církve, ale také vyznání vlastní víry jednotlivce. Dospělí jedinci vnímají svůj křest a přechod do církve mnohem intenzivněji, než je tomu u křtu dětí (srov. KOLÁŘOVÁ-TAKÁCSOVÁ 2008).

7 Křest jako přechodový rituál spojený s narozením dítěte

V této kapitole si shrneme na kolik je křest přechodovým rituálem a dostaneme se také k tomu jaké přechody pomáhá uskutečnit.

Narození dítěte je jedním z nejvýznamnějších okamžiků v životě rodiny. Představuje začátek nového života a příchod nového člena do rodinného kruhu. Tento okamžik je spojen s mnoha emocemi, od radosti a štěstí až po obavy a zodpovědnost za nový život, který se narodil. Křest jako přechodový rituál má těsnou souvislost s narozením dítěte, neboť symbolizuje jeho přijetí do náboženského společenství a začátek duchovního života (srov. VLČKOVÁ 2015: 168).

Narození dítěte a křest jako přechodový rituál tedy spolu úzce souvisí, neboť oba tyto okamžiky označují vstup nového jedince do světa a jeho začátek životního putování. Narození dítěte je fyzickým zrozením do rodiny, zatímco křest je náboženským a společenským aktem, který označuje vstup do církve a náboženského společenství. Křest jako přechodový rituál úzce provázán s narozením dítěte a slouží jako způsob, jak dát novému životu náboženskou identitu a začlenit ho do křesťanského společenství. Je to význačný moment, který zanechává trvalý dojem nejen na dítěti, ale také na celé rodině a komunitě (Tamtéž: 168-169).

Základem křesťanského života je tedy křest. Je totiž nedílnou součástí přijetí křesťanské víry. Slouží jako základní kámen křesťanské identity. Křtem je člověk spojen s Bohem a Ježíšem Kristem. Prostřednictvím obřadu křtu je člověk uveden do zcela nové životní situace. Napomáhá jeho schopnosti vyrovnat se se změnou nebo s přechodem z jedné životní etapy do druhé. Symbolicky představuje smrt a znovuzrození. V důsledku jeho provedení v klíčovém okamžiku života člověka lze křest považovat za obřad přechodu. Protože dává nové situaci řád a smysl, slouží nejen náboženskému účelu, ale také psychologickému a sociálnímu. Pomáhá matce i otci přizpůsobit se zcela novému prostředí, které pro ně bylo dosud neznámé. Cítí se díky němu bezpečně a jako doma. Poskytuje smysl všem, kromě věřících a praktikujících i nepraktikujícím katolíkům (Tamtéž: 173).

Podle A. van Gennepa není blízký vztah mezi světským a posvátným světem. Přechod mezi nimi je myslitelný pouze tehdy, když člověk vykoná určité úkony a po uplynutí určitého času přejde z jedné sféry do druhé. Určité obřady, například křest, slouží jako ukazatele tohoto posunu (Tamtéž: 12).

Křest je nejčastěji udělovanou křesťanskou iniciační svátostí (srov. TICHÝ 1997-2005: 12) a má pro křesťanský život zcela klíčový význam. Tímto obřadem se začíná život

v křesťanské víře a stává se základem křesťanské identity. Udělením křtu se otevírá možnost přijímat další křesťanské svátosti. Křest spojuje člověka s příběhem Ježíše Krista, uvádí ho do nového vztahu s Bohem a podle katolické teologie by měl člověk tuto cestu následovat (srov. KOLÁŘOVÁ-TAKÁSCOVÁ 2008: 178).

Svátost křtu je udělována prostřednictvím rituálu, který má symbolický význam. Tímto obřadem se jedinec uvádí do nového prostředí a životní situace. Křest je často chápán jako ukončení jedné etapy a začátek nového života, což může být zobrazeno symbolickou smrtí a následným symbolickým znovuzrozením, tedy rituálním ponořením do vody.

Tímto přechodovým rituálem získává jedinec nový řád a nová situace se stává přehlednější a smysluplnější. Křest má nejen magicko-náboženskou funkci, spojenou s duchovní dimenzí, ale nese také psychologickou a sociální složku. Psychologicky pomáhá jednotlivci vyrovnat se s proměnou a adaptovat se na nový životní status jakožto člen křesťanského společenství. Společensky zase křest integruje jedince do křesťanského společenství a zavazuje ho k dodržování společných hodnot a norem. Celkově lze tedy křest vnímat jako důležitý přechodový rituál, který má hluboký vliv na jedince a jeho začlenění do křesťanského náboženského společenství, a zároveň má rovněž psychologický a sociální rozměr pro celou komunitu (Tamtéž: 178).

Křest má význam nejen pro praktikující a silně věřící katolíky, ale i pro ty, kteří se neřídí evangelijními učenými a nejsou aktivními účastníky církevního života. Udělení této svátosti má pro rodiče a rodinu širší význam a může jim pomoci vyrovnat se s novým životním stavem a přinést pocit jistoty, bezpečí a sounáležitosti.

Podle Joachima Scharfenberga, kielského teologa, je křest velmi emocionálním dějem, který nese silné emoce, jež jsou často skryty v nevědomí. Lidé mohou mít různé motivace a smysl pro to, proč své dítě nechají pokřtít, avšak mnohdy jsou tyto pocity a myšlenky skryty a nedostupné pro vědomé myšlení. Rituál křtu pak umožňuje těmto emocím a pocitům vyjádřit se a nalézt své místo v nevědomé úrovni, což může být důležité pro proces vyrovnávání se s novou situací a změnou, kterou křest přináší. V tomto smyslu křest přináší komunikaci na úrovni, která je iracionální, tedy nad rámec vědomého uvažování, a umožňuje rodičům i dalším účastníkům rituálu vyjádřit a prožít své emoce a vztah k víře a tradici. Tímto způsobem křest překračuje pouhou formální a náboženskou dimenzi a nabývá hlubšího významu pro osobní a rodinný život (Tamtéž: 173).

Křest je vnímán z různých perspektiv a má dvě základní složky. První základní složkou je tzv. teologická. Zde je křest je považován za svátost, která má náboženský a teologický význam. Ve svém náboženském kontextu je křest vnímán jako obřad, který zbavuje věřící

hříchů a spojuje je s Kristem. Je to akt, který symbolicky zobrazuje nové narození a nový začátek v životě věřícího. Křest umožňuje lidem přijmout Boží lásku a ochranu a stát se součástí křesťanského společenství. Druhou složkou je složka osobní a rituální. Kromě teologického významu má křest také význam jako přechodový rituál, který označuje za kazuálie. To znamená, že křest je vnímán jako zásadní mezník v životě jedince a jeho rodiny. Jde o speciální okamžik, kdy je podáno požehnání, podpora a duchovní doprovázení v klíčových momentech života. Tato rituální složka zdůrazňuje osobní a životní rozměr křtu, kdy se rodina raduje ze vstupu nového člena a přejímá odpovědnost za jeho duchovní růst. Pro úplné pochopení křtu je důležité brát v úvahu obě stránky – teologickou a rituální. Tyto dvě složky spolu souvisí a doplňují se, a proto by měly být zohledněny v křestní praxi. Křest má hluboký význam pro věřící a rodiny a může poskytnout důležité duchovní a emocionální základy pro celý život (Tamtéž: 177-178).

Křest může být považován za přechodový rituál na několika úrovních, a to jako přechod ze situace nevěřícího do situace vyznávajícího křesťanskou víru. Pro dospělé, kteří se nechávají pokřtít, je křest přechodem z nevěřícího života do života v křesťanské víře. Znamená to přijetí křesťanského náboženství, Boží lásky a nového životního postoje. Dále je zde přechod z nekřesťanského prostředí do křesťanského společenství. U dětí, které jsou pokřtěny, představuje křest přechod z nekřesťanského prostředí do křesťanského společenství. Křtem se stávají členy církve a začleňují se do křesťanské komunity. Další úroveň je přechod do nového duchovního stavu. V křesťanské teologii je křest chápán jako znovuzrození, kdy dochází ke změně duchovního stavu jedince. Z hlediska víry je křest přechodem z hříšného stavu na stav odpuštění a spásy. V neposlední řadě je zde přechod mezi světem Božím a světem lidským: Křest zahrnuje spojení mezi profánním a svatým časem, jak bylo zmíněno dříve. Účastníci křtu jsou přivedeni do kontaktu se světem bohů a mytologickým časem, což je důležitý prvek přechodových rituálů (Tamtéž: 171-175).

Křest jako přechodový rituál pomáhá uskutečnit několik klíčových přechodů. Jedním z nich je přechod do křesťanské víry. Křest umožňuje dospělým a starším dětem přijmout křesťanskou víru a stát se součástí křesťanského společenství. Pro ty, kteří dříve nebyli věřící, je to významný krok v jejich duchovním životě, kdy se rozhodují oddat se Božímu učení a následovat Ježíše Krista. Zde je nutné zmínit, že z hlediska teologie je křest dospělých skutečným uvědomělým přechodem do křesťanské víry, kdy si člověk uvědomuje své hříchy, kterých se dopustil a zříká se jich. Jedinec se tedy dobrovolně stává členem církve. Pro dospělého neofyta může mít křest mnohem větší význam než pro malé dítě, protože je schopen si plně uvědomovat tento přechodový rituál nezávisle na okolí (srov. CLERCK 2011: 140).

Dalším přechodem je vstup do křesťanského společenství. Křest je způsobem, jakým novorozenec nebo dítě vyrůstající v nekřesťanské rodině je začleněno do křesťanského společenství a stává se členem církve. Tímto způsobem je získán podíl na náboženském a společenském životě křesťanského společenství. Dále zde probíhá přechod od hříšného stavu k očištění. V křesťanské teologii je křest chápán jako akt očištění od hříchů a přijetí Boží milosti. Křtěnec je symbolicky očištěn od původního hříchu a připraven začít nový život s Kristem a žít podle křesťanských principů. Jako další přechod, který si zde představíme je přijetí neofyta do duchovního života. Křest znamená přechod do duchovního života a nové duchovní identity. Jedinec se stává "dítětem Božím" a má nový vztah s Bohem a církví. Poslední úroveň je přechod mezi světem Božím a lidským: Křest jakožto sakrální čin spojuje jedince s mytologickým světem a světem bohů. Tento přechod je symbolicky vyjádřen rituálním potopením do vody, což může reprezentovat ponoření do světa bohů (srov. TAKÁCSOVÁ-KOLÁŘOVÁ 2008: 175-176).

Celkově lze tedy říci, že křest je přechodový rituál, který zahrnuje několik úrovní přechodu, a má hluboký duchovní, společenský a symbolický význam. Jeho význam spočívá ve změně životního stavu jedince, jeho začlenění do křesťanského společenství a přijetí víry. Křest také pomáhá uskutečnit duchovní, společenské a symbolické přechody a má hluboký význam pro jedince a jeho začlenění do křesťanské víry a společenství.

8 Závěr

Výsledky své práce představuji v kapitole 7. V této bakalářské práci byly shrnuty poznatky a srozumitelně vyzdvihnuty důležité informace o křtu jako přechodovém rituálu, spojeným s narozením dítěte. Vycházela jsem z dostupné odborné literatury či validních internetových zdrojů.

Přechodové rituály spojené s narozením dítěte mají nezastupitelný význam v různých kulturách a náboženských tradicích po celém světě. Tyto obřady symbolizují klíčové transformace a přechody, které dítě prochází od narození až do jeho začlenění do společenství dospělých. Křest, jako příklad přechodového rituálu v křesťanském náboženství, přináší nový život, duchovní očištění a přijetí do křesťanské komunity. V průběhu historie se formy a způsoby křtu mohly měnit, ale jeho hlavní význam zůstává neotřesitelný. Křest je pro mnohé rodiče i širší komunitu důležitým kulturním a náboženským dědictvím, který propojuje generace a posiluje pocit sounáležitosti. S modernizací společnosti se může postupně měnit podoba křesťanských obřadů a ritualizace, ale to neznamená, že ztrácí svou cennou roli jako přechodový rituál. Je důležité, aby se zachovávala hlavní podstata křtu – přijetí nového člena do společenství s láskou, respektem a porozuměním. Bez ohledu na náboženské přesvědčení představuje křest jako přechodový rituál univerzální aspekt lidského života, který nás propojuje jako společnost a dává dítěti solidní základ pro jeho budoucí cestu ve světě.

Rituály nejsou pouze náboženskými obřady; nesou s sebou hlubokou sociální, psychologickou a symbolickou hodnotu. Poskytují novorozenému dítěti a jeho rodičům oporu, jistotu a smysluplný základ pro další životní cestu. Tyto obřady spojují minulost, přítomnost a budoucnost, zvyrazňují důležitost tradičních hodnot a spojují jedince s jejich komunitou. Při studiu a pochopení přechodových rituálů spojených s narozením dítěte můžeme obohatit naše chápání různých kultur a náboženství a posílit naši schopnost porozumět a respektovat rozmanitost lidských zkušeností. Tyto obřady nám připomínají sílu společenství a význam pečlivého doprovázení a podpory nových generací na jejich cestě k dospělosti.

Závěrem bych chtěla zmínit, že ať už jsou přechodové rituály realizovány v rámci náboženského kontextu nebo tradičních kulturních zvyklostí, mají společné to, že posilují pouta mezi lidmi a uznávají významné změny v životě jednotlivce. Přechodové rituály nás tedy učí, že život je neustálou cestou transformace, a že každé nové narození přináší naději, očistu a novou možnost posílení lidského společenství.

Seznam použité literatury

Seznam tištěných zdrojů

- ADAM, Adolf. *Liturgika*. Vyšehrad: Praha 2001. ISBN 80-7021-420-1.
- AMBROS, P. *Křest dětí v současné pastoraci*. In: Fórum pastorálních teologů VIII. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. ISBN 978-80-7412-072-5.
- BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 19., (10. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2013. ISBN 978-80-87287-66-8.
- BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 19., (10. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2013. ISBN 978-80-87287-66-8, s. 1304, EFEZANŮM 5,8nn.).
- BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 19., (10. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2013. ISBN 978-80-87287-66-8, s. 1271, LIST ŘÍMANŮM 13,14nn.).
- BIBLE: PÍSMO SVATÉ STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA: český ekumenický překlad, česká biblická společnost: Praha 2007. ISBN 978-80-85810-59-2.
- BOUŠE, Bonaventura. *Malá katolická liturgika: tradice, kritika, budoucnost*. Praha: Vyšehrad, 2004. Teologie (Vyšehrad). ISBN 80-7021-709-X.
- BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9.
- BRIDGES, William. *Na prahu změn: (zóny přechodových rituálů)*. Praha: Návrat domů, 2004. Trendy. ISBN 80-7255-100-0.
- BROŽ, F., VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence v kazuistikách*. Praha: Portál, 2015. ISBN: 978-80-262-0811-2
- CLERCK, P. de. *Jediný křest?*. In: Fórum pastorálních teologů VIII. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. ISBN 978-80-7412-072-5.
- DAHLKE, Rüdiger. *Životní krize jako vývojové šance*. Přeložil Eduard SVĚTLÍK. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1631-9.
- DOKUMENTY II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU, Zvon: Praha 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- DROBNÝ, S.: *Základy dogmatické teologie, 2. část - pracovní text*, Diecézní katechetické centrum, Brno, 2010
- ELIADE, Mircea. *Iniciace, rituály, tajné společnosti: mystická zrození*. Brno: Computer Press, 2004. Eseje/studie. ISBN 80-7226-901-1.

- FRAZER, James George. *Zlatá ratoleť: Druhá žen*. Přeložil Josef KANDERT, přeložil Věra HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ. Praha: Garamond, 2000. ISBN 80-86379-18-3.
- GIGLIONI, Paolo. *Svátosti Krista a církve: souzvuk mezi Bohem a člověkem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-719-2115-7.
- HALÍK, Tomáš. *Prolínání světů: ze života světových náboženství*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9.
- HAMPLOVÁ, Dana, Eva MITCHELL a Miluše VÍTEČKOVÁ, KLÍMOVÁ CHALOUPKOVÁ, Jana, ed. *Proměny rodinných a profesních startů*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 978-80-7330-185-9.
- JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů: příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6.
- KAUFMANN-HUBER, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-203-3.
- KOLÁŘOVÁ-TAKÁCSOVÁ, Kornélia. *Křest jako přechodový rituál? K současné diskusi o pastoračním významu křtu v německé jazykové oblasti*. In: Teologická reflexe: časopis pro teologii 2, ročník XIV., 2008, ISSN: 1211-1872
- KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-455-5.
- MACKERLE, Adam. „*Liturgické perikopy z novozákonních listů určené ke křtu malých dětí*“. In Fórum pastorálních teologů VIII, Olomouc: Refugium, 2011. ISBN 978-80-7412-072-5, s. 23–41
- MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, c2009. ISBN 978-80-7204-560-0.
- MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-25-3.
- NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-397-3.
- NOVÁK, Milan a Václav PETŘÍČEK. *Rudolf Kalvach: život, dílo a nemoc: Vídeň, Terst, Kosmonosy*. Kosmonosy: Město Kosmonosy, 2013. ISBN 978-80-260-5274-6.
- OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- POKORNÝ, Ladislav. *Světlo svátosti a času*. 2., upravené vyd. Praha: Zvon, 1990.

- POKORNÝ, Ladislav. *Světlo svátostí a času: tajemný svět svátostí: posvěcený čas*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1981.
- POLC, Jaroslav V. *Posvátná liturgie*. Křesťanská akademie: Řím 1981. Bez ISBN.
- PONDĚLÍČEK, Jiří. *Občanské obřady a slavnosti v životě měst a obcí*. Praha: Institut pro místní správu, 2005. ISBN 80-86976-01-7.
- POST, P. G. J., GRIMES, R. L., NUGTEREN, A., et al. *Disaster ritual: Explorations of an emerging ritual repertoire*. Leuven; Paris; Dudley, MA: Peeters, 2003. ISBN 90-429-1291-X.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, c2004. ISBN 80-7367-124-7.
- SCHNEIDER, Johannes W. *O smyslu a důležitosti životních krizí: psycholog k problémům moderního života*. Hranice: Fabula, 2005. ISBN 80-86600-27-0.
- SKOPOVÁ, Kamila. *Rodinné svátky o století zpátky, aneb, Oslavy a rituály v české domácnosti*. Praha: Akropolis, 2010. ISBN 978-80-87310-11-3.
- STEPHENSON, Bret. *Co dělá z chlapců muže: duchovní přechodové rituály ve věku nevšímavosti*. Praha: DharmaGaia, 2012. Nová éra. ISBN 978-80-7436-019-0.
- ŠOTOLOVÁ, M. *Tradiční zvyky při narození dítěte před rokem 1945 a nyní v Jižních Čechách*, in FROLEC, V. *Čas života*, Brno: Nakladatelství Blok, 1985. ISBN 47-006-85.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada, 2004. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0888-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Přeložil Helena BEGUIVINOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.
- VEČERKOVÁ, E. *Rodinné a společenské svátky v nově osídlené obci Jižní Moravy*, in FROLEC, V. *Čas života*, Brno: Nakladatelství Blok, 1985. ISBN 47-006-85.
- VLČKOVÁ, Michaela. *Žehnáni matky: význam obřadu v Čechách a na Moravě v 16.-21. století*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-110-8.

Seznam internetových zdrojů

- MALINA, J. a kol. *Antropologický slovník* [online]. 2009 [cit. 2014-01-05]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>

Abstrakt

HOCHHOLZER, S. Křest jako přechodový rituál spojený s narozením dítěte. České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce ThLic. Michaela Vlčkové, Th.D.

Klíčová slova

Rituál, přechodový rituál, mezní situace, iniciace, narození, dospívání, křest

Bakalářská práce se zaměřuje na rituály, a to zejména na křest jako přechodový rituál. První kapitola se zabývá rituály obecně, jejich významem a dělení. Dále jsou zde popsány iniciační rituály. V další části jsou uvedeny mezní situace člověka od narození, dospívání až po smrt. Podstatná část práce je věnována křtu. Zde se práce zabývá. Hlavním cílem této práce je poskytnout přehled o křtu jako přechodovém rituálu při narození dítěte. Křest je jedním z nejdůležitějších rituálů, které se konají v rámci mnoha křesťanských církví po celém světě. Tento rituál symbolizuje přechod a vstup nově narozeného dítěte do křesťanského společenství.

Křest symbolizuje očistění od hříchů a vstup do křesťanského společenství. Rituál zahrnuje obřady, jako je polévání nebo ponoření do vody, modlitby, požehnání a přijetí dítěte do církve. Kromě náboženského významu má křest také sociální dimenzi, protože spojuje rodinu, přátele a společenství dohromady. Křest jako přechodový rituál při narození dítěte má jak náboženský, tak společenský význam. Tento rituál symbolizuje přijetí dítěte do křesťanského společenství a závazek rodiny vychovávat ho ve víře. Zároveň je křest slavnostní událostí, která přináší radost a spojuje lidi v rámci komunity.

Abstract

HOCHHOLZER, S. Baptism as a rite of passage associated with the birth of a child. České Budějovice 2023. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Pedagogy. Thesis supervisor ThLic. Michaele Vlčkové, Th.D.

Keywords

Ritual, rite of passage, liminal situation, initiation, birth, adolescence, baptism

The bachelor thesis focuses on rituals, especially baptism as a rite of passage. The first chapter deals with rituals in general, their meaning and divisions. Next, initiation rituals are described. In the next section, the liminal situations of a person from birth, adolescence to death are presented. A substantial part of the work is devoted to baptism. Here the thesis deals with. The main objective of this thesis is to provide an overview of baptism as a rite of passage in child birth. Baptism is one of the most important rituals that take place within many Christian churches around the world. This ritual symbolizes the transition and entry of a newborn child into the Christian community.

Baptism symbolizes cleansing from sins and entering into the Christian community. The ritual includes ceremonies such as pouring or immersion in water, prayers, blessings, and receiving the child into the church. In addition to its religious significance, baptism also has a social dimension as it brings family, friends and community together. As a rite of passage at the birth of a child, baptism has both religious and social significance. This ritual symbolizes the acceptance of the child into the Christian community and the family's commitment to raise the child in the faith. At the same time, baptism is a celebratory event that brings joy and brings people together within the community.